

Jäähyväiset raittiuslautakunnille?

Pitäisikö raittiuslautakunta säilyttää itsenäisenä lautakuntana vai olisiko viisasta yhdistää se johonkin muuhun lautakuntaan? Tätä asiaa mietitään tällä hetkellä ilmeisesti useimmissa Suomen kunnissa. Lähtökohtana on ensi vuoden alusta voimaan tuleva raittiustyölain muutos, joka antaa kunnille mahdollisuuden järjestää raittiustyön hallinto parhaaksi katsomallaan tavalla. Aikaisemmin raittiuslautakunta oli lakisääteinen. Myös vapaakuntakokeilua koskeva laki sallii kokeilussa mukana olevien kuntien järjestellä hallintoa uudelleen, ja monissa mukaan aikovissa kunnissa raittiuslautakunnan asema on tätäkin kautta noussut harvittavaksi.

Olemassa olevilla instituutioilla on taipumus pitää itsetarkoituksellisesti kiinni asemastaan, vaikka olojen muuttumisen myötä instituutio olisi jopa käynyt tarpeettomaksi. Meillä on esimerkkejä järjestöistä, jotka alkuperäisen tehtävän tultua suoritetuksi yrittävät keksiä itselleen uusia tehtäviä voidakseen perustella olemassaoloaan.

Kunnallisesta raittiustyöstä ei voi sanoa, että sen tehtävät olisivat tulleet suoritetuiksi; sitä tarvitaan edelleen. Ei voi kuitenkaan välttää sitä vaikutelmaa, että raittiuslautakunnat ja raittiusliike puolustavat lautakuntien säilymistä itsenäisinä osin itsetarkoituksellisin perustein. Ainakin yhtenä tekijänä tällaisten perustelujen taustalla on perinteinen käsitys raittiudesta vakaumuksena, jonka mukaan raittius on itseisarvo ja päihteiden käyttö moraalisesti tuomittavaa.

Erillistä raittiuslautakuntaa puolustavissa mielipiteissä on kuitenkin myös paljon varteenotettavaa. Monet ovat olleet huolissaan siitä, että kunnallisen raittiustyön siirtäminen jonkin toisen lautakunnan alaisuuteen tapahtuu hallintobyrokraattien ehdoilla ja johtaa luottamushenkilöiden aseman ja vaikutuksen heikentymiseen. Tämä epäily on todella aiheellinen ja koskee yleisemminkin aikeita lakkauttaa ja

yhdistellä lautakuntia vapaakuntakokeilun puitteissa. Monet taas ovat kantaneet huolta päihteiden väärinkäyttöä ennalta ehkäisevästä työstä ja esittäneet epäilyksensä siitä, että se jää helposti lähinnä päihteiden riskikäyttäjien auttamiseen keskittyvän päihdehuoltotyön jalkoihin, jos kunnallinen raittiustyö liitetään sosiaalitoimeen.

Vaikka erillisten raittiuslautakuntien lakkauttamiseen ja kunnallisen raittiustyön yhdistämiseen johonkin toiseen hallinnonalaan, useimmissa tapauksissa sosiaalitoimeen, liittyykin ongelmia, saavutetaan sillä myös kiistämättömiä etuja.

Raittiustyö on monissa kunnissa jäänyt kovin erilleen kunnan muusta toiminnasta. Kuitenkin ennalta ehkäisevän työn, jolla lisätään ihmisten tietoja päihteistä ja niiden käyttöön sisältyvistä riskeistä ja joka auttaa ihmisiä löytämään keinoja oman elämänsä hallintaan, pitäisi liittyä kiinteästi niin sosiaali-, terveys-, nuoriso- kuin liikuntatoimeenkin. Kosketuspinta on laajin sosiaalitoimen kanssa, ja luonnollisin ratkaisu on liittää kunnallinen raittiustyö siihen. Sitä hallituskin pitää raittiustyölain muutosesityksen perusteluissa luontevimpana. Näin voidaan luoda aikaisempaa parempia edellytyksiä laaja-alaiselle yhteistyölle päihteiden väärinkäytön ennaltaehkäisyssä. Mutta näin käy vain sillä edellytyksellä, että ennalta ehkäisevään työhön osoitetaan riittävät voimavarat ja että työtä voidaan tehdä kyllin itsenäisesti ja sillä on tukenaan aktiivinen luottamushenkilöorganisaatio.

Keskustelussa kunnallisen raittiustyön asemasta on myös painotettu sen yhteyttä kansanterveystyöhön. Jos päihteiden väärinkäytön ennalta ehkäiseminen nähtäisiin ensisijaisesti osana terveyspolitiikkaa, sillä kavennettaisiin olennaisesti kunnallisen raittiustyön alaa siitä, mitä se kehittyneimmillään tällä hetkellä on. Se ei olisi suositeltava kehityksen suunta, niin tärkeitä kuin päihteiden käyttöön liittyvät ter-

veysnäkökohdat sinänsä ovatkin.

Eräissä kunnissa on suunniteltu raittiustyön liittämistä nuorisolautakunnan alaisuuteen lähinnä siksi, että niissä on kunnan pienuuden vuoksi yhdistetty nuoriso- ja raittiussihteerin virka. Tässä joutuu kuitenkin kysymään, eivätkö myös vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat ihmiset nuorten lailla tarvitse tietoa päihteistä ja niiden käyttöön liittyvistä riskeistä ja keinoja elämänsä entistä parempaan hallintaan.

Julkisuudessa on ollut tietoja myös siitä, että kunnallinen raittiustyö on joissakin kunnissa ajateltu liittää osaksi laajempaa kokonaisuutta, johon lisäksi kuuluisivat mm. aikuiskoulutus ja sivistystyö, kirjastoasiat ja kuluttajakysymykset ja josta vastaisi yksi lautakunta. Raittiustyön sijoittaminen osaksi tällaista kokonaisuutta on kieltämättä mielenkiintoinen ajatus. Se ehkä loisi puitteet kulttuuristen ja oman elämän hallintaan liittyvien kysymysten painottamiselle, mutta samalla se loitontaisi raittiustyötä sosiaalisista ja terveydellisistä näkökohdista.

Raittiustyön hallinnollista asemaa koskevien näkemysten kirjavuus kunnissa ilmentää sitä,

kuinka erilaisia näkemyksiä raittiudesta ja raittiustyöstä itse asiassa on olemassa. Tapio Kirsi käsitteli tätä asiaa Alkoholipolitiikka-lehden tämän vuoden ensimmäisessä numerossa (Mitä on tämän päivän raittiusaate?). Hänen mukaansa voidaan erottaa kolme eri ulottuvuutta, joita hän kutsuu vakaumukselliseksi raittiusnäkemykseksi, rationaaliseksi raittiusnäkemykseksi ja kulttuuriseksi raittiusnäkemykseksi. Voisi ehkä kuvitella, että lähinnä vakaumuksellista näkemystä edustavat haluavat säilyttää raittiuslautakunnat, rationaalista näkemystä edustavat liittää raittiustoimen sosiaalilautakuntaan tai terveyslautakuntaan ja kulttuurista näkemystä edustavat vapaa-ajan toimintoihin.

Kunnallinen raittiustyö on tällä hetkellä murrosvaiheessa. Vahinko olisi, jos vain hallinnolliset näkökohdat ohjaisivat tätä murrosta ja sisällölliset jäisivät toisarvoisiksi. Ehkä olisi aika keskustelulle koko kunnallisen raittiustyön luonteesta osana sitä keskustelua, jota raittiusliikkeestä ja raittiustyöstä yleensä on viime aikoina käyty.

Jorma Hentilä